

Forum Standaardisatie

Wilhelmina v Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag
Postbus 96810
2509 EJ Den Haag
www.forumstandaardisatie.nl

notitie

FORUM STANDAARDISATIE

Bijlagen:			
Aan:	Forum Standaardisatie		
Van:	Ludwig Oberendorff		
Datum:	1 juni 2014	Versie	1.0
Betreft:	Standaardisatie voor de Digitale Overheid na 2014		

U wordt gevraagd kennis te nemen van deze notitie.

1. Samenvatting

Voor een moderne, dienstverlenende, compacte en regelluwe overheid wordt gewerkt aan een Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). Daar horen ook afspraken over standaarden bij. In deze notitie wordt voorgesteld om de continuïteit van de rol, taak en werkwijze van het College Standaardisatie en van het Forum Standaardisatie te borgen en een heldere plek te geven in de governance van de GDI (in wording).

Het College Standaardisatie is een publiek gremium dat beslist welke standaarden en welke generieke gestandaardiseerde voorzieningen door de overheid (moeten) worden gebruikt. Het College Standaardisatie wordt geadviseerd door het Forum Standaardisatie, een publiek/privaat gremium met mensen uit het bedrijfsleven, overheid, en wetenschap. Het Forum Standaardisatie is deskundig en gezaghebbend en heeft een onafhankelijke positie en transparante werkwijze.

Het mandaat (de functie en taken) voor het Forum Standaardisatie en het huidige College Standaardisatie wordt verleend door de minister van EZ in afstemming met de minister van BZK. Dat kan straks gaan lopen via de Ministeriële Commissie (met in ieder geval EZ, BZK) voor de GDI.

De functie van het College Standaardisatie kan worden belegd bij een te vormen publiek strategisch beraad (op DG-niveau met vertegenwoordigers van het rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) met een brede agenda voor de digitale Overheid. Het College Standaardisatie kan dan als gremium komen te vervallen.

Het Forum Standaardisatie (PPS-gremium) houdt haar rollen, taken en werkwijze en kan het strategisch beraad adviseren. Het werkplan van het Forum wordt afgestemd

met de plannen van de in te stellen Nationaal Commissaris Digitale Overheid en zijn regieteam. De voordelen hiervan zijn:

- het meenemen van standaardisatie bij alle fasen van de levenscyclus van een ICT-dienst of ICT-voorziening (ontwerp, inkoop, gebruik/beheer, doorontwikkeling)
- meer doorzettings- en implementatiekracht om gemaakte afspraken daadwerkelijk na te komen en prioritering om - via de Nationaal Commissaris Digitale Overheid
- witte vlekken in het standaardisatielandschap (open standaarden, voorzieningen), effectief weg te nemen.

Dit alles met als doel de interoperabiliteit tussen overheden te vergroten, hergebruik van gegevens en voorzieningen mogelijk te maken, betrouwbaarheid en kwaliteit te waarborgen en eiland-automatisering, vendor-lock-in, dubbele investeringen en het telkens opnieuw het wiel uitvinden te voorkomen.

Hierna wordt op het bovenstaande een nadere toelichting gegeven.

2. Aanleiding

Eind 2014 eindigt formeel het mandaat van het College en Forum Standaardisatie voor overheidsbrede standaardisatie. Standaarden hebben grote economische en maatschappelijke voordelen voor burgers, bedrijven (ICT-gebruikers en -aanbieders) en overheden, omdat standaarden grootschalig gebruik van ICT-producten en diensten bevorderen. Standaarden en gestandaardiseerde voorzieningen zijn ook noodzakelijk voor het overheidsbreed en veilig en betrouwbaar digitaal kunnen vinden, uitwisselen en hergebruiken van gegevens tussen overheden en bedrijven, tussen overheden en burgers en tussen overheden onderling (excellente, lastenarme en kostenefficiënte dienstverlening). Bovendien zijn overheden door open standaarden minder afhankelijk van ICT-leveranciers (tegengaan van vendor lock-in en fragmentatie, benutten van schaalvoordelen).

Daarom is het noodzakelijk dat heldere eisen worden gesteld aan de ICT-infrastructuur van de hele overheid, in de vorm van lijsten met open standaarden en met gestandaardiseerde voorzieningen. Het College en Forum zorgen dat die afspraken er kunnen komen op basis van een mandaat van de Minister van EZ in afstemming met de Minister van BZK.

Voor de uitvoering van de kabinetsplannen (Digitale Overheid 2017, Digitale Agenda.nl) wordt gewerkt aan de inrichting van een Digitale Overheid. Medio januari heeft Rob Kuipers daarover een advies uitgebracht in opdracht van BZK/DG BK. In dat advies wordt ingegaan op het organiseren van de realisatie van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) op basis van samenwerking met alle betrokken partijen binnen en buiten de overheid. In dat advies wordt ook ingegaan op de noodzaak van standaardisatie. Hierna wordt ingegaan op de vraag hoe de functie en toegevoegde waarde van het Forum en het College Standaardisatie na 2014 benut en versterkt kunnen worden.

3. Toegevoegde waarde van het Forum Standaardisatie behouden en versterken

Het Forum Standaardisatie heeft haar gezag, nut en noodzaak de afgelopen jaren nadrukkelijk bewezen bij (beleids)advisering, kennisdeling en adoptie van (open) standaarden (technisch, semantisch organisatorisch) en gestandaardiseerde voorzieningen. Kenmerkend en uniek voor het Forum zijn de deskundigheid en de onafhankelijke positie (adviserend, monitoring adoptie open standaarden) en de inbreng van het bedrijfsleven (o.a. logistiek, financiële dienstverlening, midden- en

kleinbedrijf), de overheid en de wetenschap, die allen ook zitting hebben in het Forum.

Overheidsorganisaties en marktpartijen worden de weg gewezen naar toekomstvaste keuzen bij complexe standaardisatievraagstukken met bovensectorale werking. Dat is mogelijk door de spin-in-het-web functie van het Forum tussen overheidsorganisaties (beleid en uitvoering), ondernemingen (als ICT-gebruikers en -aanbieders) en tal van standaardisatie-organisaties. Het Forum werkt nauw samen met partijen met een voorbeeldfunctie, zoals bijvoorbeeld de Rijksdienst (ICCIO), VNG/KING en Logius.

De werkwijze en het werkproces van het Forum zijn bekend, gezaghebbend, transparant en open. De doelstellingen van het Forum zijn breder dan de GDI: ook leveranciersonafhankelijkheid (tegengaan van vendor-lock in) naast betere interoperabiliteit. Ook toepassingen en standaarden die (nog) niet expliciet binnen de scope van de GDI vallen, staan op de agenda, zoals eFactureren, SBR, transport en internetveiligheid.

Daardoor is een steeds minder vrijblijvend regime voor adoptie van standaarden en gestandaardiseerde voorzieningen mogelijk geworden, eventueel via toekomstige wetgeving. Hieronder wordt het werkkterrein van het Forum en College toegelicht. *Zie ook: www.forumstandaardisatie.nl.*

1. Overheidsbreed status geven aan standaarden en voorzieningen, adoptie en monitoring

- De open procedure voor het toetsen van de kwaliteit en de werking van open standaarden en generieke voorzieningen is noodzakelijk en werkbaar voor overheidsbrede erkenning (welke standaarden en voorzieningen gaan we overheidsbreed gebruiken), inclusief het bijhouden van lijsten met open standaarden (momenteel circa 30 standaarden met een pas-toe-of-leg-uit regime) en een lijst met generieke voorzieningen, waarvan de kwaliteit op cruciale punten is getoetst (o.a. toegankelijkheid, beheer).
- Knelpunten voor adoptie van erkende standaarden worden geïdentificeerd en oplossingen worden geadresseerd. Bijvoorbeeld voor identificatie en authenticatie, het ontsluiten van basisregistraties (technische koppelvlakken) en het toepassen voor geografische gegevens, financiële transacties, het afwickelen van goederenstromen en de veiligheid van de gegevensuitwisseling.
- Jaarlijkse monitoring van de voortgang van de adoptie van open standaarden. De resultaten worden naar de Tweede Kamer gestuurd en extern gepubliceerd.
- Via de website, nieuwe media, de BRG-kanalen en bijdragen aan seminars en congressen wordt – in nauwe samenwerking met de sectorkoepels - kennis over het belang van standaarden breed gecommuniceerd.

1. Sturen op samenhang en witte vlekken signaleren, agenderen en adresseren

- Functionele samenhang tussen de open standaarden van de lijsten worden benoemd en gecommuniceerd. Samen met het veld worden witte vlekken in het standaardisatielandschap geïdentificeerd en wordt meegedacht over het realiseren van concrete oplossingen.
- Afstemming heeft plaats met sectorale standaardisatie-initiatieven (in wording), zoals in de zorg en het onderwijs, over herbruikbare standaarden, aanpakken en methodieken.
- Platformfunctie wordt vervuld om nieuwe ontwikkelingen te agenderen,

zoals standaardisatie in relatie tot (linked) open data, cloud, semantiek, privacy, 3D-centralisatie en de economische effecten/het verlagen van transactiekosten (denktankfunctie, advisering).

- Kennis wordt verspreid over wat standaarden/afspraken zijn (technisch, semantisch, organisatorisch), omdat standaarden in veel verschillende contexten vaak verschillend worden toegepast. Waar nodig
- worden profielen vastgesteld waardoor standaarden eenduidig kunnen worden geïmplementeerd.

2. *Internationale afstemming*

- De werkwijze van het Forum heeft internationaal een belangrijke voorbeeldwerking en wordt grotendeels hergebruikt door de Europese Commissie als onderdeel van Europese standaardisatiebeleid.
- Voor specifieke standaarden/onderwerpen wordt nauw samengewerkt met andere lidstaten en de Europese Commissie, opdat de Nederlands overheid in de pas loopt met internationale ontwikkelingen.

4. **De Generieke Digitale Infrastructuur komt meer centraal te staan in de governance**

Voor het realiseren van de kabinetsplannen is standaardisatie meer dan ooit van belang door het besef dat overheden onderling moeten samenwerken en dat burgers en bedrijven willen dat de digitale overheid snel, veilig en laagdrempelig bereikbaar is. Kuipers schetst de hoofdlijnen voor de inrichting van een Generieke Digitale Infrastructuur voor de elektronische overheid. In zijn voorstel wordt een belangrijke rol gegeven aan een nieuwe Nationaal Commissaris (Digitale Overheid), ondersteund door een kleine regie eenheid met een opdrachtgeversrol voor een Ministeriële Commissie (in ieder geval BZK, EZ). Volgens Kuipers stuurt de Ministeriële Commissie op de randvoorwaarden en de realisatie van de Generieke Digitale Infrastructuur. Uitgangspunten zijn de kabinetsdoelstellingen en het vigerend beleid (financieel, wetgeving en ICT-beleid zoals open standaarden).

Kuipers benoemt de relatie autonomie en standaardisatie. Gerichtte sturing en ondersteuning bij overheidsbrede samenwerking en hergebruik van generieke voorzieningen en standaarden is noodzakelijk, omdat veel organisaties van nature gewend zijn om de eigen dienstverlening en werkprocessen zelf in te richten. Maar generieke standaarden zijn het cement om gegevens, diensten en voorzieningen te kunnen (her)gebruiken in netwerken en ketens van de betrokken organisaties. De meerwaarde van (generieke) standaarden zit onder meer in het kunnen uitwisselen van gegevens, het begrijpen van de betekenis van gegevens, betere werkprocessen en kostenbesparingen op termijn, o.a. door het voorkomen van *vendor lock-in*. Zonder standaarden en gestandaardiseerde voorzieningen "verstaan" de ICT-systemen van de verschillende overheidsorganisaties elkaar domweg niet.

In het advies van Kuipers over de GDI, wordt de relevantie van wetgeving genoemd om onderdelen van de GDI overheidsbreed te kunnen verplichten. BZK en EZ werken dit momenteel verder uit. Zo wordt gedacht aan een ministeriële bevoegdheid om het gebruik van bepaalde open standaarden van de pas-toe-of-leg-uit lijst wettelijk te kunnen verplichten. Bijvoorbeeld als de adoptie van een standaard onvoldoende is.

5. **Doorkijkje op de rol van het Forum en het College Standaardisatie na 2014**

Over nut en noodzaak van Het Forum Standaardisatie en de ondersteuning door het bureau Forum Standaardisatie is geen discussie. Het Forum adviseert het College

Standaardisatie.

Het College Standaardisatie heeft een publieke functie en bestaat uit topambtenaren van departementen, uitvoeringsorganisaties, provincies, gemeenten en waterschappen. Het College heeft tot eind 2014 het mandaat om beslissingen te nemen en adviezen te geven over welke open standaarden en welke gestandaardiseerde voorzieningen door overheden moeten worden gebruikt (interoperabiliteit met bovensectorale impact). Het College moet soms tegengestelde belangen afwegen vanuit een breed gedeelde behoefte aan een adequaat werkende basisinfrastructuur voor een dienstverlenende en efficiënte overheid. Het betreft daarom topambtenaren met gezag om besluiten het goede gewicht te kunnen geven en om de (eigen) organisaties/achterban te binden aan afgesproken standaarden.

De publieke functie van het College blijft de komende jaren van groot belang. Die functie kan mogelijk worden belegd bij een nieuw in te stellen publiek strategisch beraad, mits overheidsbreed samengesteld (rol, taken en samenstelling moeten nog nader geconcretiseerd worden). Dan passen adviezen van het Forum nog beter in de overheidsbrede agenda en integrale programmering voor de realisatie van de digitale overheid. Omdat standaarden relevant zijn voor het ontwerpen en inkopen van ICT-oplossingen, beslissingen over doorontwikkeling van voorzieningen en de business case, het ontwikkelen van (ontbrekende) standaarden en voorzieningen en professioneel beheer en gebruik van alle bouwstenen voor de elektronische overheid, zowel publiek als privaat. Het ligt voor de hand dat sturing op de (door)ontwikkeling en realisatie van ontbrekende standaarden en voorzieningen onder de verantwoordelijkheid gaat komen van de nationale coördinator en de nieuwe regiegroep in wording in afstemming met het Forum Standaardisatie.

6. Tenslotte

Standaarden en voorzieningen zijn relevant bij alle onderdelen van de Generieke Digitale Infrastructuur vanuit een integraal perspectief en integrale programmering. Daarbij zijn hergebruik van kennis en ervaring van het Forum Standaardisatie en het waarborgen van de **publieke functie** van het College Standaardisatie - in het publiek strategisch beraad- van de nieuwe governance structuur, niet alleen voor de hand liggend, maar zelfs essentieel om de implementatiekracht - en daarmee de interoperabiliteit - daadwerkelijk flink te vergroten.